

Ritva Käyhkön valtuustoaloite 11.9.2023: Savonlinnan kaupunki mukaan edistämään Palokin koskien vapauttamista

RAKYL 21.02.2024 § 35
388/01.04.00.02/2023

Valmistelija Ympäristöpäällikkö Matti Rautiainen, puh. 044 417 4685,
matti.rautiainen@savonlinna.fi

Selostus Valtuutettu Ritva Käyhkö on tehnyt 11.9.2023 seuraavan valtuustoaloitteen:

Pohjois-Karjalan Sähkön omistaman Palokin vesivoimalaitoksen koneisto on vanhentumassa. Voimalaitospato estää järvitaimenen ja järvilohen lisääntymisen. Näistä järvilohi on jo äärimmäisen uhanalaisuuden asteella ja kanta on täysin istutusten varassa. Vesihomeen takia istutukset ovat vähentyneet ja myös vaarassa loppua kokonaan. Savonlinnan alueella sijaitsee Saimaan lohikalojen tärkeimmät vaellusreitit ja syönnösalueet.

1900-luvun alkupuolella ennen kutujokien patoamista, tärkeimpinä Pielinen ja Palokin kosket, alueella oli hyvin vahva lohikanta. Esim. Puruvedellä veden kirkkauden ansiosta lohiet kasvoivat nopeasti ja järvellä toimi parhaimmillaan yli 20 päätoimista lohien kalastajaa. Suurimmat lohiet painoivat 13 kg ja Puruveden lohista saatiin suurempi kilohinta verrattuna esim. Pihlajaveden ja Paasiveden pienempiin lohiin [J. Pennanen].

Vielä 1980-luvulla linnan virrassa oli vielä kohtuullinen järvitaimenkanta ja sieltä saatiin mm. 10,5 kg painava Suomen ennätystaimen. Meneillään oleva kalastusosakaskuntien laajamittainen yhdistäminen antaa aivan uusia mahdollisuuksia Savonlinnan alueen lohikalakantojen ennallistamiseksi mikä ei ole mahdollista, jos Palokin koskia ei kokonaisuudessaan palauteta kutu- ja poikastuotantoalueeksi. Järvilohen suojelussa eletään viimeisiä hetkiä. Ilman kutualueita tulemme menettämään Saimaan järvilohen lopullisesti ja aikaa ei ole vuosikymmeniä vaan vuosia. Valtuustoaloitteen allekirjoittaneet valtuutetut esittävät, että Savonlinnan kaupunki ottaa aktiivisen roolin Palokin koskien vapauttamisen puolesta.

Lähteet: Jukka Pennanen, Suur-saimaan järvikaksoset: Puruvesi ja Pihlajavesi: Järviluonnon, kalaston ja kalastuskulttuurin historia sekä nykypäivä.

Ympäristöpäällikkö on ilmoittanut heti aloitteen tekijälle vastauksen valmistelun ajankohdaksi joulukuun 2023. Koska tilanne vaikuttaa elävän tämän Orpon hallitusohjelmaan aukikirjoitetun kohteen, Palokin koskien vapauttamisen (mahdollisen toteutumisen) suhteen, niin aloitteeseen vastaamisessa on jääty seuraamaan tilanteen kehittymistä. Mediatietojen mukaan asia tuli valmistelematta hallitusohjelmaan, ts. etukäteen sopimatta voimalaitosten omistajan kanssa. Joka tapauksessa asian toteutuminen kestää nykyisen hallituskauden yli 2030-luvun puolelle asti.

Voimalaitokset ovat Pohjois-Karjalan Sähkön omistuksessa (josta Savonlinnan kaupungin omistusosuus on marginaalisen pieni) eikä PKS ole luopumassa voimalaitoksistaan ilman suurta korvausta (uusimpien

tietojen mukaan vaadittava korvaus olisi jopa 50 milj. euroa), jonka saaminen valtion talousarvioon tulevina vuosina ja tulevien hallitusten toimesta jää nähtäväksi.

Savonlinnan kaupungilla ei ajantasaista tietoa, miten valtion ja PKS:n välisissä keskusteluissa on edetty eikä niiden aikataulusta. Esillä on ollut myös vaihtoehtona Palokin koskien vain osittainen avaaminen (ns. Nälönvirta -vaihtoehto), jota PKS:n taholta on valmisteltu. Nälönvirta -vaihtoehdon heikkous on siinä, että sen ei ole arvioitu auttavan järvilohen suojelussa. Nälönvirtamallin valitsemisesta seuraisi runsaasti valituksia, ja oikeusprosessien kesto ja lopputulosta on vaikea arvioida.

Asia ole miltään osin Savonlinnan kaupungin hoidettavissa, vaan se kuuluu valtiolle maa- ja metsätalousministerin tehtäväalueelle. Savonlinnan kaupunki voi kuitenkin ilmaista tukensa asialle ja viedä tätä viestiä yhdessä Saimaan alueen kansanedustajien kautta maa- ja metsätalousministerille.

Maa- ja metsätalousministeriön asettaman selvitysmies Esa Härmälän raportissa (26.1.2024) Palokin koskien ennallistamisen toteutusmahdollisuuksista on todettu mm.:

Saimaan alueella ja Järvi-Suomella laajemminkin on mahdollisuus kehittyä Lappiin verrattavaksi, kansainvälisesti houkuttelevaksi matkailualueeksi. Tämä edellyttää pitkäjännitteistä työtä ja hyvää yhteistoimintaa eri toimijoiden välillä. Kalastus on varmasti yksi keskeinen vetovoimatekijä ja osa alueen brändiä.

Palokin merkitystä kalastuskohteena ei kuitenkaan pidä liioitella. Koskien ennallistaminen vienee 10 – 15 vuotta eli tuloja kalastuksesta ei ole nopeasti tulossa. Koskien tarjoamat kalastusmahdollisuudet ovat rajalliset. Saimaan järvilohi ja -taimen ovat uhanalaisia parhaassa mahdollisessakin tapauksessa vielä pitkään, ja niiden pyydistämisestä saa tuntuvan sakon. Kalastus siis perustuisi istukkaisiin... Joku määrä kalastajia koskiin mahtuu, mutta tulevina vuosina ja vuosikymmeninä sitä joudutaan tarkkaan säätelemään.

Suurempi matkailupotentiaali on kunnostettavissa koskireitissä nähtävyytenä sinänsä ja muissa ulkoilu- ja liikunta-aktiiviteeteissa, kuten melonnassa ja koskenlaskussa veneillä / kumilautoilla. Tällainen tarjonta tulee paketoida yhteen Saimaan alueen muiden kohteiden (mm. luostarit, Savonlinna, norppa, kansallispuistot, Punkaharju) kanssa.

Selvitysmiehen reunaehtojen ja suositusten mukaan mm. *valtio sitoutuu vastaamaan osasta arvioiduista 50 milj. euron kustannuksista koko hankkeen kestoajaksi ja perustetaan MMM:n hallinnonalalle voittoa tavoittelematon osakeyhtiömuotoinen toteuttaja- ja omistajaorganisaatio hankkeelle.* Näiden ja ym. reunaehtojen täytyessä selvitysmies päätyy johtopäätökseen, että Palokin voimalaitoksen purkaminen ja koskien ennallistaminen on toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.

Aikatauluhahmotelman mukaan vuonna 2024 tehtäisiin periaatepäätös hankkeen käynnistämisestä, vuonna 2025 käytäisiin kaupalliset neuvottelut PKS:n kanssa, vuonna 2026 tehtäisiin omistuksen ja vastuiden siirrot sekä tekninen suunnittelu, vuonna 2027 haettaisiin vesitalouslupa, vuosina 2028 – 2029 käsiteltäisiin lupahakemus ja valitukset ja vasta vuosina 2030 – 2034 päästäisiin ennallistamistöihin.

Palokin koskien vapauttaminen olisi yksi merkittävimmistä toimenpiteistä, joilla edistettäisiin uhanalaisten arvokalojen luontaista lisääntymistä

Saimaan alueella. Savonlinnassa on vastaava, tähän verrattuna pienimuotoinen hanke, Linnanvirran kunnostaminen saimaanlohen ja taimenen kutupaikaksi, joka on tarkoitus toteuttaa jo kuluvana vuonna 2024. Myös Savonrannalla Vuokalankoskien jo toteutettu vapauttaminen ja Säimenen myllypadon ohittavan kalatien rakentamishanke ovat omalta osaltaan lisäämässä virtavesissä kutevien kalalajien luontaisia lisääntymismahdollisuuksia.

Yritysvaikutusten arviointi	Aloite tukee kalastusalan matkailua ja kalastusalan yritystoimintaa Saimaan alueella.
Esittelijä	Ympäristöpäällikkö Rautiainen Matti, puh. 044 417 4685, matti.rautiainen@savonlinna.fi
Päätösehdotus	Rakennus- ja ympäristölautakunta päättää esittää annettavaksi valtuustoaloitteen tekijälle selostusosan mukaisen vastauksen.
Päätös	Ehdotus hyväksyttiin.
Toimenpiteet	Kaupunginhallitus
Tiedoksi	Valtuustoaloitteen tekijä